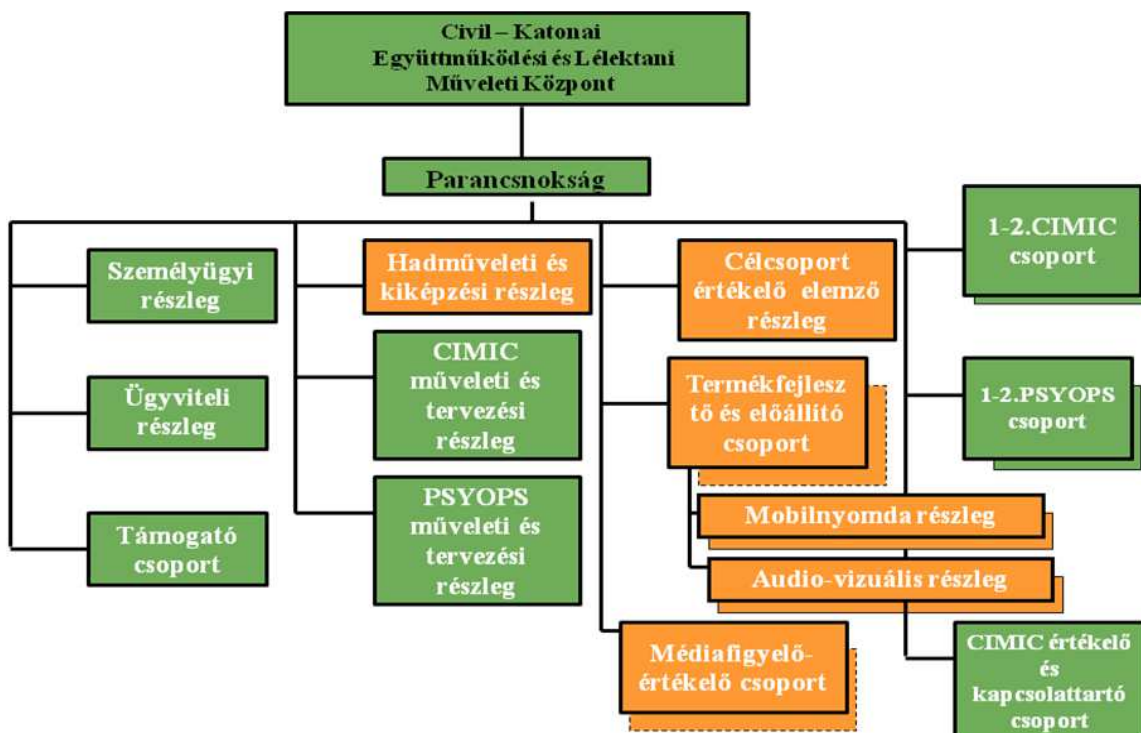

A CIVIL- KATONAI EGYÜTTMŰKÖDÉS JELENE A BÉKETÁMOGATÓ MŰVELETEK ALAKULÁSÁNAK TÜKRÉBEN

Jelen tanulmány a békeműveletek keretén belül megjelenő civil-katonai együttműködési képességet vizsgálja. A CIMIC jelentősége a hidegháborút követően korunkat jellemző alacsony intenzitású konfliktusok megelőzésében, rendezésében nőtt meg, melynek hatására a Magyar Honvédség is beintegrálta szervezetébe. Missziós szerepvállalásunk során szerzett gyakorlati tapasztalatok a CIMIC képesség további fejlesztését alapozta meg hazánkban. A dolgozat célja, hogy bemutassa a CIMIC szerepét, jelentőségét a katonai szervezetben.

A Magyar Honvédség a CIMIC képesség beemelésével megnövelte alkalmazási lehetőségeit és hatékonyságát a kollektív védelmi és válságkezelő műveletek tekintetében. 2000-ben tette meg felajánlását e képesség felállításáról, a haderőfejlesztési célkitűzések (FG 2000) ¹ keretén belül. Ettől az évtől kezdődtek meg a törzsi elemek kialakításának háttér munkálatai, melynek eredményeként 2003. július 1-én zászlóalj jogállású szervezatként megalakult a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési Központ (MH CKEK). A központ életében jelentős változást jelentett, hogy feladatrendszere lélektani műveletek végrehajtásával bővült, mellyel elnevezése Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központra változott 2004. július 1-jével.

Azóta négy fő tevékenység köré csoportosulnak feladatai: felkészítés, kapcsolattartás, elemzés-értékelés és végrehajtás.

1. ábra: MH CKELMK szervezeti felépítése

(Készítette: Bokros Tünde Ibolya, Forrás: MH CKELMK)

¹ Haderőfejlesztési Célkitűzések (Force Goals – FG)

Struktúrájában a törzsi elemek felállítását az alegység létrehozása és a funkcionális szakértők kijelölése követte. A magyar nemzeti kontingens főként határon túli alkalmazásra lett tervezve. Nemzeti felajánlásként a CJTF² részét képezheti, mely esetben feladatát a NATO Déli CIMIC Csoport határozza meg.

A CIMIC háttérét a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Civil-katonai Együttműködési Doktrínája képezi, mely a NATO CIMIC Doktrína és a CIMIC Funkcionális Tervezési Útmutató (Funkcional Planning Guide, FPG) alapján került kidolgozásra.

A CIMIC elméleti háttérének alapját számos szabályozó alkotja: stratégiai szinten az elméleti bázist az V. cikkelyen kívül eső válságreaktív műveletek NATO irányelvei,³ és a Polgári-katonai együttműködés NATO katonai irányelvei.⁴ Utóbbi a CIMIC alapjául szolgáló hivatalos szabályozók koordinációjához szükséges katonai irányelveket tartalmazza.⁵ Itt van előírva, hogy a NATO tagországoknak létre kell hozniuk saját nemzeti CIMIC képességeiket a CIMIC Doktrína alapján, a Haderő Tervezési folyamatban előírtak szerint.⁶

Minden stratégiai szintű CIMIC feladatot az Észak Atlanti Tanács útmutatásai alapján kell végrehajtani. Az ehhez kapcsolódó tevékenységek tervezését és végrehajtását a NATO Katonai Hatóságok⁷ felügyelik, a saját műveletei területen belül.

Műveleti szinten két dokumentum a meghatározó. Az egyik a Polgári-katonai együttműködés doktrínája,⁸ amely NATO és nem NATO vezetésű hadműveletek esetében is alkalmazható, a másik az AJP-01 (B) Összhaderőnemi Doktrína 20. fejezete. Az AJP-09-hez kapcsolódik az FPG, valamint a TTP⁹ dokumentumok.

A taktikai szint szabályozóit a Tactical Standard Operating Procedures¹⁰ és a Tactical Signal Operating Instruction¹¹ alkotják, melyek a Főparancsnokság közvetlen utasításai alapján készülnek.

A CIVIL-KATONAI EGYÜTTMŰKÖDÉS DEFINÍCIÓI ÉS JELLEMZŐI

Az AJP-09 és az AJP-01 (B)¹² 20. fejezetének bevezetője egyaránt utal az 1999-es NATO Stratégiai Konceptióra, mely a nemzetközi biztonság magasabb fokú fenyegetettségének felismerésén és a szövetségen kívül való szerepvállalás elhatározásának eredményeként jött létre. Felismerték, hogy a „Szövetséges Erők és a működési területükön található polgári környezet (mind a kormányzati és a nem-kormányzati) közötti kölcsönhatás döntő fontosságú a műveletek sikerének szempontjából.”¹³ A koncepcióban először fogalmazták meg hivatalosan a civil-katonai együttműködés szükségességét a NATO vezetésű katonai műveletekben. Minthogy a polgári hatóságoknak is egyre inkább szüksége van a katonai erőforrásokra, és a katonai műveleteknek a civil támogatásra, a civil-katonai kapcsolatok kiépítése kölcsönös együttműködést igényel.¹⁴

A CIMIC harctámogató tevékenység, mely alapján feladata a végrehajtó erők támogatása a parancsnok rendelkezésére álló erőkkel és eszközökkel a harcfelelőtel sikeres végrehajtása végett. Az MH CKELMK parancsnokát, Szilágyi Csaba ezredes urat az interjú során megkértem ismertesse, ő hogyan értelmezi a CIMIC definícióját. Három fő feladatot határozott meg: a támogatást, a lakossággal való kapcsolattartás elősegítését, és a civil környezet támogatását. A pa-

² Combined Joint Task Force = Vegyes összetételű összhaderőnemi alkalmi harci kötelék

³ MC 327/2

⁴ MC 411/1

⁵ MC 411/1 A polgári-katonai együttműködés NATO katonai irányelvei, 2001, 3. rész, 13.

⁶ MC 411/1, 2001, 3. rész, 14. e.

⁷ NATO Military Authorities (NMAs)

⁸ A továbbiakban: AJP-09

⁹ Tactics, Techniques and Procedures – TTP (Taktikák, Technikák és Eljárások)

¹⁰ Taktikai szintű Szabványműveleti Előírások (TAC SOP)

¹¹ Taktikai szintű Jelzések Használati Útmutatója (TAC SOI)

¹² NATO Összhaderőnemi Doktrína, Allied Joint Doctrine

¹³ NATO The Alliance's Strategic Concept, 1999. ápr. 24. 60.

¹⁴ Támogatás a logisztika, a kommunikáció, az orvosi támogatás és a közügyek területén várható.

rancsnok párhuzamot vont ez utóbbi és a haderő támogatása közé, kiemelve, hogy a CIMIC ez irányú tevékenysége nem cél nélküli.

NATO dokumentumokban az alábbi definíciókat találjuk.

Az AJP-09 CIMIC meghatározása szerint: „A NATO parancsnok és a polgári lakosság – beleértve a nemzeti és helyi hatóságokat, nemzetközi, nemzeti és nem kormányzati¹⁵ szervezeteket és ügynökségeket – közötti együttműködés és koordináció a feladat érdekében.”¹⁶

Ugyanezt fogalmazza meg a CIMIC NATO katonai irányelv: „Koordináció és együttműködés a küldetés érdekében, a NATO parancsnok és a polgári szereplők között, beleértve a terület lakosságát és a helyi hatóságokat, továbbá a nemzetközi, nemzeti és nem kormányzati szervezeteket és ügynökségeket.”¹⁷

A CIMIC tevékenység parancsnoki felelősség, melyet mindkét definíció tükröz. A parancsnoknak olyan CIMIC képességre van szüksége, mely rendelkezik működési területének minden forrásával, valamint olyan feltételeket kell megteremtenie, melyek lehetővé teszik az erők majdani kivonásának igazolását és megvalósítását.¹⁸ A CIMIC egyik funkciója tehát a parancsnok segítése a katonai feladat végrehajtásában, melyet az AJP-09 doktrína az erők támogatásának nevez.¹⁹ Teszi mindezt azért, mert a polgári környezet támogatásának elnyerése feltétele a művelet sikerességének, lévén, hogy számos polgári erőforrástól, illetve információforrástól függhetnek a kirendelt erők. (Polgári környezet alatt a civil intézményeket, a polgári hatóságokat és a lakosságot értjük.) A következő funkció a civil-katonai összeköttetés, mely a műveleti tervezés-végrehajtás támogatásához szükséges koordináció biztosítását jelenti. Tulajdonképpen minden funkciónak ez az alapja; e nélkül más feladatok nem lennének megvalósíthatók. „A NATO által politikai szinten kialakított összeköttetések a siker előfeltételei.”²⁰ – olvasható a dokumentumban. A polgári szervezetekkel és hatóságokkal való együttműködést az ún. „nyilvánossági politika” segíti elő. Így szerezhetők meg a civilek, a kormányzati- és nem kormányzati szervezetek értékes támogatása is, melyet már a kitelepülés előtt célszerű megkezdeni. Az utolsó funkciót a polgári környezet támogatása foglalja magába. Ez a terület olyan feladatok végrehajtását jelenti, melyeket a helyi polgári hatóságok és ügynökségek képtelenek végrehajtani, ezért katonai erőforrások felhasználására van szükségük, a megfelelő működés elérése érdekében.

Alkalmazását tekintve a CIMIC az Egyesített Erők Parancsnoka tervének része, és alapvetően az átfogó stratégiával közreműködve támogatja a stabil és fenntartható végállapot elérését.²¹

A CIMIC célja a hosszú távú rendezés megvalósításához szükséges feltételek megteremtése. Ennek érdekében végzi feladatát a szakállomány, melyeket az AJP-09 hét pontban állapít meg:

- kapcsolattartás a civil testületekkel;
- a civil testületek bevonása az integrált tervezésbe a műveletek előtt és alatt, mind műveleti, mind stratégiai szinten;
- a civil környezet folyamatos értékelése;
- a katonai erők polgári szférával való kapcsolatának felügyelete;
- a polgári feladatok folyamatos átadásának biztosítása a megfelelő helyi hatóságoknak;
- más törzsi elemekkel való együttműködés;
- a parancsnok támogatása, tanácsadás.²²

¹⁵ A továbbiakban: NGO = Non- governmental organisation

¹⁶ NATO Polgári-katonai együttműködés, CIMIC doktrína, AJP-09, 2000, I. fejr. 102.

¹⁷ MC 411/1 A polgári-katonai együttműködés NATO katonai irányelvei, 2001, 2. rész, 4.

¹⁸ A CIMIC alapjai, MH Civil- katonai Együttműködési és Lélektani Központ kiadványa, 2005, 5.4

¹⁹ AJP-09, 2000, I. fejr. 106.

²⁰ AJP-09, 2000, I. fejr. 106.

²¹ AJP-09, 2000, I. fejr. 103.

²² AJP-09, 2000, I. fejr. 105.

A feladatok változhatnak, bővíthetnek aszerint, hogy a CIMIC az V. cikkely szerinti kollektív védelmi vagy a nem V. cikkely alá tartozó műveletek esetén kerül alkalmazásra, ugyanis mindkét esetben megjelenő képességről van szó.

A CIMIC a konfliktus teljes spektrumában meghatározó képesség, melyet az összhaderőnemi műveleti terület²³ képező teljes civil szféra felmérésére, felmerülő szükségleteinek és képességeinek megállapítására alakítottak ki. Célja egy stabil környezet kialakítása, melyben a misszió teljesítése már ideálisnak mondható. E munka mögött áll egy támogató háttér, a civil hatóságok, melyek a biztonság megteremtésében működnek közreműködőként. A hatóságokkal és a lakossággal kialakított jó kapcsolat további előnyök megszerzését irányozza elő, mely előnyökhöz való hozzáférést a műveletre potenciálisan veszélyt jelentő ellenséges elemeknek, csoportoknak nem tesz lehetővé.

A következőkben a nem V. cikkely szerinti válságreakáló műveletekben történő CIMIC tevékenységek kerülnek bemutatásra.²⁴

CIMIC A VÁLSÁGREAGÁLÓ MŰVELETEKBEN

Az említett műveletek egy komplex konfliktusos helyzetet feltételeznek, melyet akár a gyenge államszervezet, a biztonság csökkenése, a tömeges migráció vagy a polgárok életkörülményeinek romlása, és számos más negatív hatást kiváltó körülmény is okozhat. Egy hasonló problémákkal terhes környezetben a CIMIC részleg jelenléte kulcsfontosságú feltétele a művelet zökkenőmentes lebonyolításának. A CIMIC tevékenységére két összetevő van hatással: a növekvő felelősség, és a polgári és katonai célok harmonizálása. Előbbi a NATO Stratégiai Konceptiójában rögzített, a közösség békéjét veszélyeztető fenyegetések ellen való fellépés növekvő felelősségre utal. A válságreakáló műveletek nagy volumenéből következik, hogy minden esetben egy nemzetközi közösséget képviselő hatóság szükséges annak lebonyolítására. A központi koordináció mellett regionális, szubregionális szervezetek, kormányok, nemzetek feletti szervezetek és nem kormányzati segítségnyújtók is megjelennek.²⁵

A polgári és katonai célok harmonizálása azért központi tényező, mert a teljes műveleti sikeresség a katonai és politikai célok együttes megvalósulása esetén jön létre. A műveleti területen található polgári szervezetek tevékenységének összehangolása a katonai célokkal alapvető fontosságú, hiszen a művelet befejezése, az erők kivonása a polgári környezetet meghatározó folyamatoktól erősen behatárolt. E feladatok három különböző csoportba sorolhatók, a műveletek egyes szakaszainak megfelelően:

A MŰVELETEK ELŐTTI STÁDIUM

A művelet megkezdése előtt a CIMIC törzs feladata, hogy felkészítse a szövetséges csapatokat az ÖHT civil vonatkozású tényezőire. A fő Hadműveleti Terv részeként a CIMIC Támogató Tervet készítik el, melyhez felderítési adatokat és elemzéseket használnak fel. Az értékelés nyolc területre terjed ki:

- 1) politikai és kulturális történelem;
- 2) az ország és helyi kormányzat állapota;
- 3) közigazgatás és szolgáltatások;
- 4) gazdaság;
- 5) a civil lakosság szükségletei;
- 6) lakossági mozgalmak;
- 7) a nemzet és nem-kormányzati szervezetek jelenléte, mandátuma, képességei és szándékai;
- 8) média.

²³ Továbbiakban: ÖHT

²⁴ AJP-09, 2000, 311.

²⁵ AJP-09, 2000, 312. b.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BOKROS Tünde Ibolya

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

Ez az időszak a törzsi feladatokkal kezdődik meg, tehát már a hadműveleti tervezés fázisától.²⁶ A CIMIC csoport végzi a tervezést, elemzést, az oktatást és a kiképzést, valamint a tanácsadást. Az MH CKELMK feladatai között szerepel a saját szakembereink külhoni szolgálatra való felkészítésén és folyamatos fejlesztésén túl, az alacsony készenléti csoportok, funkcionális szakértők képzése, valamint a misszióba készülők kontingensek felkészítése. A központ által prezentált felkészítés tematikájáról Soucz Ferenc századost – aki maga már három alkalommal szolgált Afganisztánban – kérdeztem. „Minden egyes katona, aki misszióba megy, kap kulturális tudatosságból felkészítést, hogy el tudja igazodni a műveleti területen, tudja, mit szabad és mi az, ami kerülendő, hogyan kommunikáljon az emberekkel. A kulcsbeosztást betöltők tekintetében nagyon fontos a megfelelő tárgyalástechnika elsajátítása, kezdve a megszólítástól a gesztikulációig. A kulcsbeosztásúak képzése egyébként a BTKK-ban²⁷ történik, oda hívnak meg minket, mint előadókat. A szakmai felkészítésen pedig esetünkben szigorúan meghatározzuk, hogy kinek mi lesz a feladata. A kötelékkiképzés részeként a célunk az, hogy a géppuskás is tudja, hogy mi az a CIMIC, mik a legfontosabb tudnivalók a műveleti területen.”

A beszélgetésünk alatt kiderült, különös hangsúlyt fektetnek a tárgyalástechnikára, a kulturális tudatosságra és a szabályzatok ismertetésére. Utóbbi azért is különösen jelentős, mert a projektek végrehajtásához rendelkezésre álló fejlesztési pénzek felhasználása ÖHP intézkedések alapján kell, hogy történjenek.

A CIMIC felkészítések nemzetközileg egységesnek tekinthetők, országonként előfordulhatnak kisebb eltérések. Nemzetközi együttműködések révén a képességek fejleszthetők. A magyar központ kétoldalú együttműködések alapján van kapcsolatban Szerbiával, Lengyelországgal és, bár kisebb mértékben, Romániával. A kapcsolatok a közép-kelet-európai és más nemzetekkel a Multinational CIMIC Group-on keresztül valósulnak meg. Évente megrendezésre kerül a CIMIC Parancsnoki Konferencia (Commanders Conference, COCC), amelyen a magyarok is részt vesznek. Így biztosítják a központ folyamatos fejlődését és felzárkózását az új kihívásokhoz. A központ rendelkezésére álló információit nem csak a felkészítések alkalmával hasznosítják: kézikönyvek és a missziót népszerűsítő kiadványok elkészítésében is közreműködnek.

A HADMŰVELETI IDŐSZAK FELADATAI

A műveletek alatti stádiumot az afganisztáni misszió során végzett CIMIC feladatok alapján mutatom be. Ahhoz, hogy jobban megértsük a CIMIC szerepét és feladatrendszerét, szükséges részletesebben áttekinteni a PRT (Provincial Reconstruction Team, Tartományi Újjáépítési Csoport) struktúráját és főbb feladatait. Az Afganisztán területét lefedő öt (plusz a kabuli parancsnokság) regionális parancsnokság alárendeltségében 27 PRT²⁸ működik, melyek feladata, hogy a felelősségi körzetükbe tartozó tartományokat segítse a fejlesztés tekintetében, megteremtse az ehhez szükséges biztonsági feltételeket, valamint javítson az élet- és munkakörülményeken. Minderre azért van szükség, hogy általa az országban megjelenő katonákra ne újabb megszállóként, hanem alapvetően segítő erőként tekintsenek, akik szándéka egy élhetőbb jövő megteremtése.

Magyarország Kormányának döntése alapján²⁹ 2006. október 1-én megalakult az MH Tartományi Újjáépítési Csoport, amely a Baghlan tartománybeli Camp Pannónia táborba települt, Pol-e Khomriban. Az MH PRT PEK³⁰ az ISAF Északi Regionális Parancsnokság (Regional Command North, RC N) műveleti alárendeltségében teljesít szolgálatot; felügyelve egy 21.112 km²-es területet.

²⁶ A CIMIC részvételét a döntéshozatali rendszerben lásd: 5. sz. melléklet, 60-63. p.

²⁷ Béketámogató Kiképző Központ

²⁸ Az adatok 2011. febr. 12-iek. in. http://afghanistan.usaid.gov/en/partnerships/partners_provincial_reconstruction_teams, Letöltve: 2012-10-20

²⁹ Lásd: 2115/2006. (VI. 29.) Kormány határozat

³⁰ Magyar Honvédség Tartományi Újjáépítési Csoport – Pol-e Khomri

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BOKROS Tünde Ibolya

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

2. ábra: A magyar felelősségi terület

(Szerkesztette: Bokros Tünde Ibolya a World Food Programme térképe alapján)

Forrás: <http://www.foodsecurityatlas.org/afg/country/provincial-Profile/Baghlan> és MH CKELMK)

2012. szeptember 25-től a PRT 13. váltása tevékenyedik Baghlanban, Sipos Antal ezredes vezetése alatt. A szolgálatot teljesítő katonák létszáma 2012-es adatok szerint 107 fő.³¹ Feladatuk széles spektrumot fed le, melyek három főbb célt szolgálnak: egyrészt a biztonságot, másrészt a fejlesztéseket, harmadrészt a központi kormányzat befolyásának elősegítését.

A PRT-k között különbségek jelentkeznek a tekintetben, hogy melyikre helyezik a nagyobb hangsúlyt; összességében a biztonsági szektor reformjának folyamatában töltenek be feladatokat. Természetesen nagy hangsúly helyeződik az újjáépítésre, a humanitárius segítségnyújtásra is, melyhez pénzügyi alapot kormányzati források és egyéb alternatív források biztosítanak.³²

A munkához szervesen hozzákapcsolódik az afgán ügynökségekkel és a műveleti területen található egyéb nemzetközi szervezetekkel, valamint az Afganisztánban jelenlévő magyar NGO-kal (Baptista Szeretetszolgálat, Magyar Református Szeretetszolgálat, Magyar Ökumenikus Segélyszervezet) való együttműködés és kapcsolatépítés. A PRT fejlesztési prioritásai az oktatás, az egészségügy és az infrastruktúra területeire terjednek ki. Ezek a projektek a PRT alapító okiratában foglaltaknak megfelelően segítik a kormányzat működését, az emberi jogok érvényesülését, a nők helyzetének javítását.

³¹ 2012. 10. 24-i adatok alapján, Honvédelmi Minisztérium, Magyar Honvédség Műveleti és Doktrinális Központ, Korlátozottan elérhető: <https://www.parbeszed.hm.gov.hu/CookieAuth.dll?GetLogon?curl=Z2F&reason=0&formdir=11>

³² Ide tartozik az amerikai USAID (United States Agency for International Development), a CERP (Commander's Emergency Response Program), valamint két német támogatási alap; a KwF (Kärntner Wirtschaftsförderungs Fonds) és a BMZ (Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung).

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BOKROS Tünde Ibolya

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

A PRT PEK ezred jogállású, ideiglenesen létrehozott katonai szervezet, amely az MH Összhaderőnemi Parancsnokság (ÖHP) parancsnokának alárendeltségébe tartozik. Szervezeti struktúrájában az S-9 részleg³³ belül helyezkednek el a CIMIC és PSYOPS (Psychological Operations, Lélektani műveletek) képességek és az LT-k (Liaison Team, összekötő csoportok). A feladatok a következőképpen oszlanak meg közöttük: CIMIC feladat az elemzések és értékelések készítése, melyek a kontingens fejlesztési feladatainak alapját adják, melyek lehetnek közép, illetve hosszú távú projektek. E tevékenységek során figyelembe veszik az ENSZ millenniumi céljait, az afgán nemzeti fejlesztési és ezen belül a tartományi fejlesztési terv előírásait.³⁴ Támogatják a civil szakértőket, bevonják a munkába az Vidékfejlesztési Minisztériumot, az USAID-et (United States Agency for International Development, az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Hivatala) és a NOK-ot (Nemzetközi Oktatási Központ). Kapcsolatot alakítanak ki az afgán kormányzati szervezetekkel, törzsi és vallási vezetőkkel. Feladatuk még az általános és katonai információszerzés, a terület értékelése és adatbázisok létrehozása, fejlesztése. Az LT ezt a munkát szervesen kiegészíti; lényegében ők végzik a tárgyalásokat a táboron belül és a helyszínen, tehát az ő feladatuk a kapcsolattartás. Ezekon túlmenően demonstrálják a magyar, illetve NATO jelenlétet folyamatos járóőrözések formájában. A PSYOPS ez utóbbi feladatba kapcsolódik be, ezen kívül a médiával és a társadalom tájékoztatásával foglalkozik.

Alapvető CIMIC feladat a nemzetközi szervezetekkel és NGO-kal való együttműködés is, bár az interoperabilitásra való hajlandóság csekélynek mondható. Sok NGO éppen a biztonságukat féltve nem kíván kapcsolatot létesíteni a katonákkal, mert úgy gondolják, ellenszenvet váltana ki az afgánokból. Másik okuk a kapcsolat hanyagolására, hogy tartanak a túlzott katonai befolyástól. Ennek ellenére vannak együttműködésre hajlandó partnerek. Az Ökomenikus Segélyszervezettel például igen jó viszonyt sikerült kialakítani, akikkel közös projektet is létrehoztak már. Bevált módszer, hogy vezető ügynökségeket jelölnek ki a nemzetközi és nem-kormányzati szervezetekkel történő kapcsolat hatékonyabbá tételének érdekében. Ezek az ügynökségek aztán a CIMIC-el együtt fogják elvégezni a beérkező nemzetközi szervezetek (amennyiben van ilyen), az ideiglenes kormányzó testületek és a NATO erők felelősségi területeinek koordinációját. Ilyen vezető szervezet például az UNAMA.³⁵ Az együttműködéssel kapcsolatos tapasztalatokat Hetzmann Diána százados osztotta meg velem, aki 2010-2011 telén teljesített szolgálatot Afganisztánban: „Az UNAMA-val szinte napi szintű volt a kapcsolat, rendszeresen jártak a táborba is. A USAID-el olyan jó volt az együttműködés, hogy az ő tervezett projektjeiket (az arra való jelentkezést) a mi LT-jeinken keresztül gondolták propagálni, illetve ha nekünk volt szükségünk valamilyen információra és ők esetleg rendelkeztek vele, akkor megadták nekünk.” A műveletek koordinációját tehát nehezíti, hogy a kisebb NGO-kat kevésbé lehet megszólítani.

A magyar kontingens fejlesztéseire jellemző, hogy főként alacsony költségvetésűek és gyors hatású projektekre korlátozódnak: generátorok üzembe helyezése, sátrak, védőfalak felállítása, iskolai eszközök biztosítása, stb.

2006 óta folytatott tevékenységük során számos középtávú, strukturális projektet is megvalósítottak. Iskolákat építettek-, újjátottak fel, orvosi rendelőket hoztak létre, hidakat, vízierőműveket állítottak a tartományban élők szolgálatába, több mint negyven kutatóúrta, ezzel is javítva a helyi lakosság életkörülményein. Ezekkel a projekkel a helyiek igényeit rövid idő alatt orvosolni lehet, ami hozzájárulhat a kontingens pozitív megítéléséhez. Erre ráhúzható az úgynevezett „win the hearts and minds” filozófia, vagyis, ha a szíveket megnyerjük, azzal elméletet is sikerülni fog. A CIMIC tiszték feladata, elsősorban a civilekkel való kapcsolattartás, mely kétirányúan működött Afganisztánban. „Volt olyan, hogy a helyiek jöttek el hozzánk a táborba, effektíve ők keresték fel az ISAF-et. Ilyenkor az S-9 részleg volt az, aki kiment a tárgyalást lebonyolítani.” A tárgyalások a PRT táboron kívül, a biztonsági zónán belül elhelyezett CIMIC- házban zajlanak, itt fogad-

³³ Zászlóalj szintű képességet jelöl.

³⁴ Katonasuli: <http://www.katonasuli.hu/cikk/333/mh-tartomanyi-ujjaepitesi-csoport-%28mh-prt%29>
2011.02.17. Letöltve: 2012-10-21

³⁵ United Nations Assistance Mission in Afghanistan, Egyesült Nemzetek Afganisztáni Segítségnyújtó Missziója

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BOKROS Tünde Ibolya

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

ják az embereket.³⁶ A százados elmondta, jelenlétük már megszokott az ott élők számára, „akik eljöttek, azok már tudták, hogy a CIMIC-et keresik, teljesen „képben voltak”...” A magyar katonákról kialakult kép nagyon pozitív az afgánok szemében, „ami kritikaként megfogalmazódik a magyarok felé, az inkább a forráshiány.” Arra is figyelemmel kell lenni a projektek tervezésekor, hogy megfelelő arányú legyen a fejlesztés, az adományok elosztása az egyes járások között. Ezt Afganisztán vallási, etnikai megosztottsága teszi szükségessé, nehogy az aránytalan elosztás felerősítse az etnikai konfrontációt.³⁷

Az MH CKELMK parancsnoka a projektekkel kapcsolatban azt fejtette ki, hogy azok is tevékenységük részét képezik, ám inkább szükséges rosszként lehet rá tekinteni: „hátulütője, hogy a CIMIC-eseket azonnal azzal fogják azonosítani, hogy lehet segíelyeket kérni.” A segítségnyújtó szervezetek gyakran nem akarnak, vagy a csökkenő biztonsági helyzet miatt nem tudnak jelen lenni a műveleti területen, ezért azok feladatai is gyakran a CIMIC részlegre hárulnak. Ennek keretében humanitárius akciókra, vagy kárpótlási feladatokra is sor kerülhet. Például a 2011. december 24-i bányarobbanás³⁸ során az afgán kormányzati szervek kérésére a magyar PRT CIMIC és PSYOPS részlege humanitárius feladatokat látott el. A szerencsétlenségben elhunytak családjai számára gyorssegélyt osztottak ki, továbbá a helyi kórház részére kötszerekből, orvosi műszerekből álló csomagokat. A feladatot a PRT gyorsreagálású alegysége, a CIMIC-PSYOPS (S-9) területileg illetékes összekötő csoportjával együtt hajtotta végre. Ezen keresztül megvalósulni látszik a CIMIC két alaprendeltetése is: egyrészt a GO-kal³⁹ szoros együttműködés és kapcsolat, másrészt a civil környezet támogatása.

Hasonlóan azonnali beavatkozást igénylő feladatot jelentenek a természeti katasztrófák is. Afganisztánban a téli időszak beköszönte és a téli időszak utáni árvíz okozza a legtöbb problémát. Az ezekre való felkészülés is a CIMIC csoportra hárul. Az ázsiai országban a földrengések is gyakoriak; a szeizmikus aktivitás az északkeleti részen a legmagasabb. Itt évente 3-5 alkalommal mozdul meg a föld. 2008-ban például a magyar felelősségi területen, Baghlan tartományban, történt egy nagyobb erősségű, a Richter-skála szerint 5,9-es földrengés.⁴⁰ Ez az úgynevezett MAHE (Katonai Segítségnyújtás a Humanitárius veszélyhelyzetekben, Military Assistance in Humanitarian Emergencies) körébe tartozó feladatok közé illeszthető. Közös szövetségi katonai erőforrások is kiteleplelhetnek az Észak-Atlanti Tanács döntése alapján. Az V. cikkely vagy nem V. cikkely szerinti műveletek során humanitárius veszélyhelyzet kezelésére is sor kerülhet. Sürgős reagálást megkívánó helyzetekben nem az ENSZ és a fogadó nemzet teszi meg a szükséges lépéseket, hanem a Szövetséges Erők. E feladatokat a NAC által jóváhagyott OPLAN⁴¹ szerint látják el, felhasználva az erre elkülönített katonai erőforrásokat.

Tehát összegezve a műveletek alatti stádiumban kezdődik meg a szorosabb együttműködés a polgári hatóságokkal és fontosabb szervezetekkel; folyamatos értékelések készülnek a helyi lakosság szükségleteiről, az újonnan megjelenő és a műveleti területről távozó, valamint a jelen lévő szervezetekről.

A feladatok átadásával és felfüggesztésével kapcsolatos terveket is ebben az időszakban készítik el. Az erők fokozatos kivonása járulékos feladatokhoz kötődnek, melyek a polgári feladatok teljes átadása köré csoportosulnak.

³⁶ A CIMIC rendszer hatékonyságát növelik a CIMIC központok (vagy CIMIC-ház), melyeket minden parancsnoksági szinten létrehozhatnak. Ez egy olyan kontaktpont, ahol a katonaszemélyek és a polgári szervezetek képviselői, valamint a helyi lakosok találkozhatnak, kölcsönösen kifejtethetik álláspontjukat, vagy segítséget igényelhetnek. Ezekben a létesítményekben keresztül folyik a kapcsolattartás a műveleti területen. A központok működtetése már a kezdetekben olyan kapcsolódási pontot jelent, ahova bizalommal fordulnak az érintett személyek, megteremtve a kellő mértékű információáramlást. in. AJP-09, 2005, 5. fejezet, 503.

³⁷ Afganisztán lakossága 99%-ban muzulmán hitű, melyből 84% szunnita és 15% síita. Lakosságát afgán (pastun), tadzsik, üzbec, hazara, csarajmak, türkmén, továbbá kisebb türök (kírgiz, karakalpak, qizil-bas stb.), iráni (ormuri, paracsi) és a pastunokkal rokon keletiráni (mundzsani, wakh, sugnani, iszkashimi, jazgulami, roshani, wartang) népcsoportok alkotják. in. Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, MH ÖHP, 2010, 29. és 31. p.

³⁸ Nahrin járás chenaraki szénbányájában metángáz okozta fulladás következtében vesztette életét tizenegy bányász. Honvédelem.hu: <http://www.honvedelem.hu/cikk/29651> Letöltve: 2012-10-24

³⁹ Kormányzati szervezetek = Government Organisation

⁴⁰ Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve, MH ÖHP, 2010, 23. p.

⁴¹ Operation Plan (Műveleti Terv)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BOKROS Tünde Ibolya

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

Minden tevékenység alapja a folyamatos értékelés. Ezeket a későbbiekben fel lehet használni akár újabb műveleti terv megalkotásakor, akár külszolgálatra készülő katonák felkészítése során. Továbbá ezek alapján a misszió sikerességének mértéke is megállapíthatóvá válik.

AZ ÁTMENETI IDŐSZAK

Ahogy a terület lassan stabilizálódik, az átmeneti stádium feladatai kerülnek végrehajtásra. A polgári hatóságokat fel kell készíteni az önálló működésre; átadásra kerülnek mindazon polgári feladatok, melyeket a katonai erők ideiglenesen átvettek, vagy felügyeltek. Ahogy a működési terület egyre szűkül, a katonai erők száma folyamatos csökkenésnek indul. A CIMIC állománya is beszünteti minden tevékenységét, amelyek az instabil környezetben kialakult hiányosságok betöltését szolgálták. Afganisztán esetében éppen ez az utolsó fázis van folyamatban, ám információk hiányában ennek alakulásáról jelen dolgozatban nem tudok kitérni.

A CIMIC támogató szerepe alapvető és szükséges feltétele a hatékony békeműveleteknek. A műveletek tervezésének folyamatától, a műveleti területen végzett munkáig alkalmazzák képességeiket. Az előbb ismertetett alapján elfogadhatjuk, hogy feladataik az adott viszonyoknak megfelelően, az aktuális környezeti feltételeihez alakulnak. Ebből következik, hogy tevékenységi körük bővízhet, változhat, vagy akár le is redukálódhat. A CIMIC-re úgy is tekinthetünk, mint egy folyamatosan változó, rugalmas, mégis állandó rendszer, amely – a haderő viszonylatából szemlélve –, a háttérben működve tölti be támogató funkcióját.

A CIMIC JÖVŐJE

A civil-katonai együttműködés körében végrehajtható feladatokról azt is fontos megállapítani, hogy nem csak külhoni békeműveletek esetében lehet rájuk igény, hanem határon belül is.

A Magyar Honvédség Összhaderőnemi CIMIC Doktrína⁴² előszavában olvasható, hogy alkalmazására ország ellen indított fegyveres támadás elhárítása, továbbá katasztrófák következményeinek felszámolása során is szükség lehet, a katasztrófavédelmi szervezetekkel együttműködve. A doktrína tehát az országvédelemmel kapcsolatos CIMIC feladatokat vonatkoztatja a határon túli alkalmazáshoz. Ennek ellenére a honi célú feladatok és lehetőségek kevésbé vannak kidolgozva, pedig azok relevanciáját a 2011-es kolontári vörösiszap katasztrófa is példázza. Erről számolt be Szilágyi Csaba ezredes, amikor a honi területen megvalósuló CIMIC feladatokról kérdeztem: „Megkerestük és megtaláltuk azokat a feladatokat a CIMIC és PSYOPS területén, amelyek országvédelem vagy katasztrófavédelem kialakulásánál szóba jöhetnek. Ezek, úgy gondolom a közeljövőben működni is fognak; sőt, a vörösiszap katasztrófát követően, annak felszámolásában részt vevő alakulatok mellett már megjelentek.”

Képességeiket tekintve a központ szakemberei olyan adatforrásokkal rendelkeznek, olyan tudás birtokában vannak, melyek alkalmasak egy adott térség elemzésére. Felmérhetik a biztonságra potenciálisan veszélyt jelentő tényezőket, a társadalmi viszonyokat, a települések között húzóódó esetleges konfliktusok forrását.

Humanitárius segítségnyújtás keretén belül végrehajtható feladatok (katasztrófa elhárítás, a nem harcoló személyek kimenekítése, a humanitárius és a civil lakosságnak történő segítségnyújtás, a nemzeti segítségnyújtás és a lakóhelyük elhagyására kényszerült civil személyekről történő gondoskodás)⁴³ végzéséhez szükséges erők, eszközök a honvédségben rendelkezésre állnak, műveleti kidolgozásuk és beintegrálása a képességek közé pedig 2010-ben megkezdődött. A Civil-katonai Lélektani és Műveleti Központ megújulása tehát folyamatban van;⁴⁴ szakembereinek tapasztalatai, képességei számos tekintetben alkalmazhatók a szövetségben belül, külföldön és hazánkban egyaránt.

⁴² MH ÖHP CIMIC Doktrína, Magyar Honvédelmi Minisztérium, Honvéd Vezérkar, Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökség kiadványa, 2004, 7. p.

⁴³ MH ÖHP CIMIC Doktrína, Magyar Honvédelmi Minisztérium, Honvéd Vezérkar, Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökség kiadványa, 2004, 29. p. 337.

⁴⁴ További bővülés várható a központ feladatrendszerében, az információs műveletek tekintetében, melyhez a szakembergárda még kialakítás alatt áll.